

Bidrag til Spørgsmaalet om Rehabilitation (Æresoprejsning) med særligt Henblik paa det foreliggende danske Straffelovsforslag og de forudgaaende Udkast.*)

Af Sekretær cand. jur. BENNY LEVIN.

Det af Regeringen i December 1924 i Rigsdagen fremsatte Forslag til almindelig borgerlig Straffelov (cit. i det følgende som R. F.) har i Lighed med Professor Torps Udkast af 1917¹⁾ (cit. som T. U.) og det af Straffelovskommissionen af ⁹/₁₁ 1917 (cit. som K. U. II) udarbejdede Udkast²⁾, men i Modsætning til den af Kommissionen af ¹¹/₃ 1905 (cit. som K. U. I) udarbejdede Betænkning³⁾ medtaget Bestemmelser om Generhvervelse af borgerlige Rettigheder, med et hævdvunden Udtryk kaldet Æresoprejsning; (i det flg. betegnet som Rehabilitation).

Alle Forslagene indfører som noget nyt i dansk Ret Frakendelsen af disse Rettigheder ved Straffedommen⁴⁾ Det maa sikkert erkendes, at man, naar man er enig om at tiltræde, at Samfundets Opgave overfor Forbryderne ikke alene er at straffe, men ogsaa at hjælpe den, der forbedrer sig, til at kunne vende tilbage til et hæderligt Liv — en for Staten baade nyttig og nødvendig Opgave — og naar man

*) Til Justitsmin.s Cirk. af ²⁰/₈ 1925 angaaende Strafferegistre, Straffekort, Akter i Straffesager og Straffeattester har der, da dette er udkommet, efter at nærværende Arbejde er gaaet i Trykken, ikke her kunnet tages Hensyn.

¹⁾ §§ 92—94.

²⁾ §§ 100—101.

³⁾ § 80, 3. Stk., der henviser til gældende Ret.

⁴⁾ K. U. I §§ 80—81; T. U. § 68; K. U. II § 78; R. F. § 81. Se løvrigt herom nærv. Tidsskrift for 1921 S. 106 ff. og 1923 S. 260 ff.

ved Straffen tilsigter praktiske Formaal saasom Forbedring eller Tugt til Lydighed⁵⁾ og gennem en passende tilmaalt Straf mener at kunne naa disse Formaal, som Supplement til Straffen maa have et Rehabilitationsinstitut af en eller anden Beskaffenhed⁶⁾. Saaledes udtalte en af Frankrigs største Førkæmpere for Institutet i dets moderne Skikkelse, Senator Bérenger, i Senatet den ⁸/₁₂ 1898: »Rehabilitation er Straffens nødvendige Tillæg i et rigtig forstaaet Straffesystem⁷⁾«).

Hvorfor et saadant Institut, selvom det vel er kendt i dansk Ret, har været Stedbarn i den Grad, som Tilfældet er, saavel hvad de ufyldestgørende Love⁸⁾ derom angaar, som Spørgsmaalets Drøftelse i Litteraturen, maa staa som et aabent Spørgsmaal. Man kan ikke henvise til den almindelige Ligegyldighed Landene over. I al Fald i Frankrig, Schweiz, Italien o. m. a. St. har Spørgsmaalet været aktuelt en rum Tid og har affødt en Række stadig forbedrede Love og en uhyre Litteratur.

En speciel, indgaaende Drøftelse var Emnet Genstand for paa den Internationale Kriminalistforenings Mode i Hamborg i 1905, hvor den schweiziske Professor jur. Ernst Delaquis havde samlet et Materiale⁹⁾ bestaaende af praktisk

⁵⁾ Om Begrundelsen udfra et Gengældelsessynspunkt, se ndfr.

⁶⁾ Modstandere heraf: Hoegel: Die Rehabilitation i Allgem. österreichische Gerichtszeitung v. ⁵/₅ 1906, S. 137—140, og Monatschrift für Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform III, S. 487 ff. Om Afskaffelsen af den ved Lov af ¹⁷/₅ 1834 indførte Rehabilitation i de schweiziske Kantoner Solothurn og Glarus, se: W. Schiller: Die Rehabilitation Verurteilter im schweizerischen Recht. Zürcher: Beiträge zur Rechtswissenschaft IV. S. 8 og endvidere S. 29 ff. Fremdeles østrigsk Vorentwurf af Septbr. 1909 § 55, der kun foreslaar Rehabilitation for Forbrydere under 18 Aar.

⁷⁾ Cit. efter G. M. M. Frézouls: De la Rehabilitation en matière pénale; Toulouse 1902, S. 7—8.

⁸⁾ Lov ³/₄ 1868, ¹³/₄ 1894, ¹/₄ 1911 § 21 og Nr. 49 af ¹⁴/₅ 1924, der har afløst Loven af 1894.

⁹⁾ Materialen zur Lehre von der Rehabilitation, gesammelt und herausgegeben von Dr. jur. Ernst Delaquis und Dr. jur. Janke Polec i Bd. XII i Mitteilungen der Internationalen Kriminalist Vereinigung.

talt alle da eksisterende Lovbestemmelser om Rehabilitation, et Materiale, der ved sit Omfang og sin Samlers Grundighed er egnet til at imponere, men ogsaa, ved den beskudne Plads, Danmark indtager, saavel m. Hs. t. Lovtekster som til Redegørelse for dansk Rets Stilling til Emnet, er egnet til at nedstemme den danske Læser.

Forholdet er jo imidlertid det, at akkurat de samme Grunde, der førte til de rejste og endnu delvis standende Diskussioner om Straffens Begrundelse og Formaal med deraf flydende kriminalpolitiske Forholdsregler, ogsaa maatte føre til at rejse Spørgsmaalet om et hensigtsmæssigt Rehabilitations-Institut.

Det vil nu muligvis blive indvendt, at et saadant Institut er mindre paakrævet, naar det ved Straffedommen fastsættes, at de borgerlige Rettigheder er frakendt den domte paa et i Dommen fastsat Aaremaal, idet han da efter Udløbet af denne Tid automatisk indtræder i Adgangen til disse Rettigheders Udøvelse. Naar f. Eks. Wachenfeld¹⁰⁾ indvender, at Forkortelsen af den ved Dommen fastsatte Frist for Fradømmelsen af de borgerlige Rettigheder vilde virke som en ubestemt Straffedom og gøre Dommerens Strafudmaaling illusorisk, ligesom Rehabilitation vilde være upaakrævet paa Grund af, at Fradømmelsen af de borgerlige Rettigheder er fakultativ, saa har denne Indvending til Forudsætning, at Fradømmelsen af disse Rettigheder — saaledes som i mange Tilfælde i Tyskland — er at betragte som en Del af Straffen.

Det ses herimod ikke rettere, end at de samme reale Grunde, der taler for Rehab. i Tilfælde, hvor Frakendelsen af de borgerlige Rettigheder er en livsvarig Følge af Dommen som saadan, ogsaa maa gøre sig gældende her. Thi, hvor Frakendelsen er sket paa en bestemt (navnlig

¹⁰⁾ Rehabilitation und Verjährung i Goldtdammers Archiv Bd. 54, S. 171. Dette synes ogsaa delvis at være Forudsætningen i Reg. F. § 102, der nægter Adgang til Rehab., naar Straffen er under 1 Aars Fængsel, jfr. § 81, 2. Stk.

længere) Tid udover Udtaaelsen af Hovedstraffen, og man under Forudsætning af visse Betingelsers Opfyldelse niener at kunne rehabilitere den domte efter f. Eks. 3, 5 eller 10 Aars Forløb, saa er det jo netop, fordi Vægten forlægges fra Forbryderens Vandel for Domfældelsen — til hvilken Hensyn maa antages at være taget i Straffens Art og Størrelse samt i Længden af Fristen for Frakendelsen af de borgerlige Rettigheder — til hans Vandel efter Straffens Udtaaelse. Naar desuden de Krav, man stiller til virkelig Forbedring (hvor stærke Beviser herfor man nu maatte forlange) er honorerede, saa ses der næppe at være Grund til at stille den, der kun har mistet sine Rettigheder i en vis (kortere) Tid (dog længere end Rehabilitationsfristerne) ringere end den, der har faaet Rettighederne frakendt paa Livstid.

Men Paastanden om Rehabilitations-Institutets Overflodighed under den nævnte Forudsætning er endvidere urigtig, naar man i dette Institut ser en Genindsættelse af den domte i hele hans tidligere Status, som denne var, forinden han forsaa sig, saaledes, at han altsaa fra Rehabilitationens Dag retlig for betragte sig som ustraffet; at Straffen med andre Ord er udslettet¹¹⁾. Ved livsvarig Frakendelse er Re-

¹¹⁾ Se Torp angaaende T. U. i Forhandlinger paa Dansk Kriminalistforenings 13. Aarsmøde (1917) S. 36. Endvidere i Frankrig ved Lov af ¹⁴/₈ 1885 Art. 13, der bl. a. giver Art. 634 i Code d'Instruction criminelle af 1808 følgende Affattelse: »La réhabilitation efface la condamnation et fait cesser pour l'avenir toutes les incapacités qui en résultaient...«. Endvidere Østrigsk Regeringsforslag til en Straffelov (1912) § 76; og Motiverne S. 135; og for unge Forbrydere: Vorentwurf eines österreichischen Strafgesetzbuches vom Septbr. 1909 § 56; Erläuternde Bemerkungen dazu, S. 101; cfr. herimod Schiller S. 76, der i Rehabilitationen blot ser Generhvervelsen af de ved Dommen mistede Rettigheder; jfr. ogsaa Norges Strfl. af ²²/₅ 1902 § 75; Hagerup: Strafferettens alm. Del (1911) S. 460 og den tyske Straffelovskommissions Forslag af 1913 § 133 og tysk Forslag af 1919 § 81, jfr. Denkschrift dazu S. 77 ff. Se i det Hele herom nærmere nedenfor under Rehabilitationens Virkninger.

habilitation desuden den eneste Udvej til at skride formildende ind, hvor det skønnes ret og billigt.

Ved den dømtes Udsigt til en saadan Generhvervelse af hele sin tidligere Status træder Rehabilitation desuden ind som et Led i Kriminalpolitiken, som Lønmomentet i Straffen¹²⁾. Og den ideale Kriminalpolitik er jo den, der baseres paa Retfærdighed og Humanitet.

Hvis Hensynet hertil kræver, at Staten som Supplement til sin Straffe-Ret ogsaa maa udøve en Løn-Ret, saa er det kun naturligt, at en saadan indføres og udøves¹³⁾.

Men ogsaa ud fra et rent og skært Gengældelsessynspunkt kan en saadan Løn-Ret begrundes; thi man gengælder jo ikke blot ved at straffe Misgerningen, men lige saa fuldt ved at belønne den ved bevidst, energisk Stræben genvundne hæderlige Vandel¹⁴⁾. Den retfærdige Dom maa foruden Skyld ogsaa anlægge Fortjeneste som Maalestok. Den offentlige Mening (d. v. s. den oplyste Retsbevidsthed) anser den engang erhvervede Skamplet som tilintetgjort ved efterfølgende, vedvarende hæderlig Livsførelse. I Forbryderens Rehabilitation vinder denne Opfattelse retlig Anerkendelse¹⁵⁾.

Nu kan herimod indvendes, at det maa være Samfundets normale Krav til dets enkelte Borgere ikke at komme i Konflikt med Straffeloven, og for en »normal Opførsel« kan man ikke vente særlig Løn. Naar Retningen er anvist opad mod et Ideal, er det alles Pligt kun at stræbe mod dette og i al Fald aldrig komme ustraffet ned under Minimum¹⁶⁾.

¹²⁾ Se Oetker: Strafe und Lohn, Würzburger Rektoratsrede, Gerichtsaaal, Bd. 70, S. 321.

¹³⁾ Se Delaquis: Die Rehabilitation im Strafrecht; Berlin 1907, S. 7—8, og Verhandlungen des schweizerischen Vereins für Straf-Gefängniswesen und Schutzaufsicht 17. u. 18. Mai 1921 in Freiburg. Neue Folge, Heft 1, XXIX Vereins-Versammlung, S. 73, jfr. ogsaa Schiller l. c. S. 4.

¹⁴⁾ Jfr. Oetker l. c., S. 364.

¹⁵⁾ Jfr. Oetker l. c., S. 367.

¹⁶⁾ Jfr. ogsaa Hermann—Victor Kiesslich: Die Ehrenstrafen, Berlin 1911, S. 5.

At et saadant Krav imidlertid ikke vejer lige let paa alles Skuldre, er det den nyere Etik's Fortjeneste at have fremdraget¹⁷⁾. Men ikke destomindre er det klart, at man overfor den, der alligevel kommer ned under det »ustraffede Minimum«, af Hensyn til Retssikkerheden skal og maa tilvejebringe Ligevægt paany. Dertil skal bl. a. Straffen tjene. Men ogsaa kun blandt andet. Thi lige saa forskelligt, som Etikens Love vejer paa Borgernes Skuldre, lige saa forskelligt vejer Straffeloven. Den, der let falder for Fristelsen, maa, hver Gang han staar overfor den, udove et større Arbejde for at afholde sig fra Faldet, og selvom Motivet til hans Afholdenhed er Udsigten til Lønnen, saa er dette vel ikke etisk anerkendelsesværdigt,¹⁸⁾ men indeholder dog et vigtigt pædagogisk Moment og er for saa vidt kriminalpolitisk af Vigtighed.

Rehabilitation, den retlige Generhvervelse af den mistede Position i Samfundet, er Lønnen¹⁹⁾.

Nu skal det vel indrommes, at selvom man aldrig saa meget retlig kan genvinde sin Position i Samfundet, saa er det afgørende dog oftest, om ikke Ugerningen har bygget en varig Skranke mellem den dømte og hans Omgivelser²⁰⁾, en Skranke, som ingen formel Rehabilitation vil kunne nedbryde. Hvis saadanne Skranke skal kunne nedbrydes, skal dette gøres af den dømte selv ved vedvarende hæderlig Vandel, ved Selvrehabilitation. Det er denne Tilstand, Retsordenen skal anerkende og sanktionere og først og fremmest gøre det ved at fjerne de retlige Hindringer for den dømtes Udøvelse af hans Rettigheder, som han ved Misgerningen

¹⁷⁾ Jfr. Harald Høffding: Etik 3. Udg., S. 88.

¹⁸⁾ Jfr. Høffding: Etik, S. 103.

¹⁹⁾ Dette har faaet Udtryk i de tyske Straffelovsforslag af 1913 §§ 130, 131 og 133 og Forslaget af 1919 § 81; se herom ndfr. S. 300.

²⁰⁾ Se f. Ex: Pastor C. Ludvigsen: Nogle Vanskeligheder, der kan møde den straffede; i 59. Aarsberetning for Vridsløselille og Nyborg Straffeanstaltens forenede Frængselselskab, 1919—20 og navnlig det hos Delaquis: Die Rehabilitation Verurteilter, Berlin 1906, S. 43 ff. refererede Brev.

har hidført, og saa at sige forskaffe den straffede en Legitimation for hans sociale Brugbarhed og derved gøre det muligt for ham atter at skaffe sig sit Udkomme i sit Erhverv for derigennem ogsaa at formindske Fristelsen til Tilbagefald. Heri ligger Rehabilitationens specialpræventive Betydning²¹⁾. Endelig ligger det ligesaavel i Samfundets Ret som i dets Interesse at genoptage det Individ, der nu yder Garanti for, at Udøvelsen af hans borgerlige og politiske Rettigheder ikke mere er forbunden med nogen Fare eller Risiko for Samfundet²²⁾.

Hvorledes skal dette Instituts nærmere Beskaffenhed være, og i hvilke Former er det allerede kendt og udviklet?

Den strafferetlige Rehabilitation — og kun om den tales her²³⁾ — kendes enten i Form af en Benaadnings-(Bevilings-)Akt²⁴⁾, Rehabilitation gracieuse, hvis Udøvelse ligger i Statsoverhovedets eller den overste Justitsforvaltnings Haand, eller som en Retsakt, réhab. judiciaire, der i processuelle Former meddeles ved en Retskendelse; eller endelig som en efter Udlobet af en vis Tid ipso jure indtrædende Kendsgerning, réhab. de droit²⁵⁾.

At begrebsbestemme Rehabilitation, naar Hensyn skal tages til alle 3 Former og disses Forudsætninger og Virkninger, er derfor forholdsvis ugørligt i en kort og overskuelig Definition.

Rehabilitation i teknisk Forstand er:

²¹⁾ Jfr. O. Tesàr: Die Rehabilitation Verurteilter und die Kriminalpsychologie i Archiv für Kriminalantropologie, Bd. 26 (1906) S. 346 ff. og C. Degois: Traité élémentaire de droit criminel, Paris 1922, S. 398 jfr. ogsaa Titlen paa fransk Lov af 14/8 1885: »Loi sur les moyens de prévenir la recidive (libération conditionelle, patronage, réhabilitation)«.

²²⁾ Jfr. Schiller; S. 38. En noget lign. Undtagelse i Tysklands St. G. B. § 31. Se herom S. Köhne i Zeitschr. für ges. Strafrechtswissenschaft, Bd. 8, S. 461 ff, og C. Degois: l. c.

²³⁾ I Modsætning til handelsretlig Rehabilitation. Se herom Poul Logoz: Essai sur la réhab. droit commercial et droit pénal; Genève 1911.

²⁴⁾ Saaledes hos os efter Loven af 3/4 1868.

²⁵⁾ Saaledes hos os efter Loven af 13/4 1894 og nu Lov af 14/3 1924.

Den, efter Forløbet af en vis Tidsfrist efter Udtaaelsen af den ved Straffedom idømte Straf (eller dennes Bortfald ved Benaadning eller Forældelse), efter visse økonomiske Ydelser, og efter konstateret hæderlig (eller ustraffet) Vandel følgende (tidligere) Generhvervelse gennem en Statsakt eller ipso jure af de ved Straffen eller Handlingen faktisk eller retlig mistede borgerlige og politiske Rettigheder og Udsettelse for Fremtiden af selve Straffen og dens Følger²⁶).

Kortere udtrykt: Den efter Straffens Fuldbgyrdelse paa god Opførsel grundede følgende (helt eller delvise) Udsettelse af den som Følge af Dommen paadragne Skamplet²⁷); eller: Den af Retfærdighed og Humanitet skabte Adgang til at faa en Straffedom udsettet og til for den, der har sonet sin Brøde og vist sig værdig til en Begunstigelse, at faa gengivet sin tidligere Stillings Integritet²⁸).

Ætymologisk er Ordet Rehabilitation sammensat af det latinske »re«, der betyder igen, atter, og »habilis«, der kan oversættes ved handledygtig, egnet, saaledes, at Ordet sammensat nærmest maa oversættes ved »Tilbagevenden til Handleevne«.

Efter almindelig Sprogbrug betyder Rehabilitation: Generhvervelse af den mistede almindelige Anseelse i sine Medmenneskers, eventuelt et bestemt Milieu's Øjne.

Af Definitionen følger Rehabilitationens Afgrænsning overfor lignende Retsinstituter som Benaadning²⁹), Amnesti, Abolition og Forældelse³⁰).

²⁶) Se ufuldstændige Definitioner; Delaquis 1907, S. 101; Schiller, S. 11, Oetker; Gerichtsaal, Bd. 67, S. 426; Högel: Allgem. österr. Gerichtszeitung 57. Jahrg. S. 137; v. Liszt, Lehrbuch des deutschen Strafrechts, 24. Aufl. 1922, S. 17.

²⁷) Jfr. Delaquis 1907, S. 102.

²⁸) Jfr. Maurice Chonez: De la réhabilitation des condamnés en matière criminelle, correctionnelle et disciplinaire; Paris 1898, S. 33.

²⁹) Jfr. Delaquis i Wörterbuch des Verwaltungsrechts v. Fleischmann; 2. Aufl. (1911) S. 374 (Begnadigung und Rehabilitation).

³⁰) Jfr. Delaquis 1907, S. 110 ff.. Schiller. S. 28 ff.. Paul Reutenauer;

Benaadningsretten ligger i Reglen hos Statsoverhovedet³¹⁾ og kan som Regel af denne udøves efter Forgødtbefindende. Den kræver principielt ingen Betingelser og kan saaledes udøves overfor uværdige. Dog kan den gøres betinget og da tilbagekaldes, hvis Betingelserne ikke opfyldes. Og navnlig kan Benaadning aldrig paastaas som en Ret for den dømte, hvorimod man³²⁾ antager, at den givne Benaadning er obligatorisk i Relation til den benaadede, idet den, som givet i Samfundets Interesse, ikke kan afslaas. Benaadning forudsætter saaledes, at Suverænen tilgiver, Rehabilitation, at den dømte ved sin Anger gennem hæderlig Vandel (bonne conduite; ehrenhafter Führung) har genindsat sig i Samfundet. Endelig er Virkningen af Benaadning den, at Straffens Udstaelse helt eller delvis ophæves, medens dens Virkninger lades uberørte.

Herimod er Rehabilitation i teknisk Forstand (navnlig *rèhabilitation judiciaire* og *de droit*) en Ret for den dømte, der opfylder Lovens Betingelser³³⁾, og altsaa navnlig har dokumenteret sin Værdighed. Den opnaas herefter ubetinget og uigenkaldeligt³⁴⁾. Men navnlig med Hensyn til Virkningerne træder Forskellen frem. Rehabilitation er først og fremmest rettet mod Straffens Virkninger, kun undtagelsesvis mod selve Straffen³⁵⁾. At Benaadning undertiden kan ophæve den i Dommen udtrykte Frakendelse af de borger-

De la *rèhabilitation* en matière pénale et disciplinaire, Dijon 1900, S. 5 ff. Torp: Alm. Del, S. 658; Matzen: Statsret III (4. Udg.) S, 151; v. Liszt: Lehrbuch, S. 287 ff.

³¹⁾ Jfr. Grundloven (1915) § 26.

³²⁾ Jfr. Torp: Alm. Del, S. 661.

³³⁾ Cfr. herimod Chonez, S. 36, der — i alt Fald for Frankrigs Vedkommende — mener, at *Rèhabilitation judiciaire* stadig er en Naadesakt, der blot ved Loven af 14/8 1885 er overført fra Suverænen til de judicielle Myndigheder.

³⁴⁾ Cfr. dog den tyske Straffelovskommissions Forslag 1913 § 130 in fine. Ogsaa Strfl. Till, 1911 § 21 indfører i en vis Forstand betinget Rehabilitation, nemlig suspensivt betinget af, at Straffen ikke kommer til Fuldbgyrdelse.

³⁵⁾ Jfr. ovfr. S. 276 ved Note 11.

lige Rettigheder³⁶⁾ ligger i, at denne Frakendelse da betragtes som egentlig Straf.

Da Amnesti³⁷⁾ er Benaadning af en hel Kategori af Forbrydere og altsaa, ligesom Abolition, Benaadning i videre Forstand, der har en fuldstændig Udselettelse eller Suspension af den straffbare Handling til Følge, hvad enten Gerningsmændene er dømte eller ej, adskiller denne sig fra Rehabilitation derved, at sidstnævnte altid forudsætter udstaaet Straf eller Æquivalens herfor.

Med Forældelse — og her tænkes da paa Fuldblindelses-Forældelse — har Rehabilitation (og da navnlig *rèhab. de droit*) det tilfælles, at de begge er Produkter af »Tidens Magt«, men medens Forældelse er dens retsopløsende Produkt, er Rehabilitation dens retsskabende Produkt³⁸⁾. Forstnævnte har kun Forløbet af den nærmere fastsatte Frist til Forudsætning, medens Rehabilitationen forudsætter en Række andre Betingelser opfyldte, bl. a. eventuelt netop Forældelse som Æquivalens for Straffens Udseelse. —

Rehabilitationsbegrebets enkelte Bestanddele eller de materielle Betingelser, der kan blive Spørgsmaal om at kræve opfyldte for Opnaelsen af Rehabilitation, er herefter følgende:

- 1) en Straffedom,
- 2) Straffens Udseelse eller Æquivalens herfor,
- 3) Betaling af
  - a) Bøder, idømt sammen med anden Straf,
  - b) idømt Skadeserstatning,
  - c) idømte Omkostninger,
- 4) Forløbet af visse Frister,
- 5) Bevis for hæderlig (straffri) Vandel,
- 6) en vis Fremgangsmaade.

³⁶⁾ Saaledes f. Ex. i Tyskland, se v. Liszt, Lehrbuch, S. 288.

³⁷⁾ Se Matzen: Statsret III, S. 151 ff. og C. C. Heilesen i U. f. R. 1915 B, S. 182—83.

³⁸⁾ Se Torp: Alm. Del, S. 662 og M. E. Mayer: Strafrecht, Allgem. Teil 1916, S. 520 ff. Se ogsaa Wachenfeld: Rehabilitation und Verjährung i Goldtdammers Archiv, Bd. 54 (1907) S. 161 ff.

ad 1). I de forskellige Rehabilitationslove hedder det i Reglen i Almindelighed: »Den, som ved Dom er funden skyldig.....«³⁹⁾; »Den, der har været straffet.....«⁴⁰⁾; »Den, som er bleven fradømt.....«⁴¹⁾ »Tout condamné..... peut être réhabilité«⁴²⁾. Den, der søger Rehabilitation, maa altsaa ved retskraftig Dom være kendt skyldig⁴³⁾ i en i den offentlige Mening vanærende Handling⁴⁴⁾ eller ved Dommen være frakendt sine borgerlige Rettigheder, hvilket sidste jo normalt kun vil have fundet Sted, naar den domte ved Handlingen har vist sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse⁴⁵⁾. Disse Følger indtræder kun som Følge af Dom i en Straffesag, og selvom Dommen i en civil Sag anser den domte skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling⁴⁶⁾, kan dette ikke i Almindelighed medføre nogen Indskrænkning i den domtes borgerlige Ret-

³⁹⁾ Jfr. Lov $\frac{3}{4}$ 1868 § 1 og Nr. 49 af $\frac{14}{3}$ 1924.

⁴⁰⁾ Jfr. Lov $\frac{13}{4}$ 1894.

⁴¹⁾ R. F. § 102.

⁴²⁾ Franske Lov $\frac{2}{7}$ 1852, Art. 619.

⁴³⁾ Se de i Note 38—41 cit. Love og endvidere T. U. § 92 jfr. § 68, K. U. II § 100 jfr. § 78; Norsk Strfl. af $\frac{22}{5}$ 1902 § 75; schweizisk Vorentwurf af 1905 § 62 jfr. § 40 og Erläuterungen dazu S. 111; østrigsk Regeringsforslag af 1912 § 75 jfr. § 33 og erlæuternde Bemerkungen dazu, S. 135. Delaquis 1907, S. 129; Schiller S. 35; A. Guitteau: de la Réhabilitation de condamnés, S. 15; M. Chonez: de la Réhabilitation des Condamnés etc., S. 50; Frezouls: De la Réhabilitation en matière pénale, S. 19—20. At Straf er idømt er ingen Betingelse, cfr. dog Justitsmskr. i Min. Tid. 1903 A. Nr. 489, der delvis lægger Vægten paa Straffens Storrelse; jfr. Min. Tid. 1916 A. Nr. 169.

⁴⁴⁾ Saaledes endnu hos os.

⁴⁵⁾ Jfr. R. F. § 81.

⁴⁶⁾ Saaledes H. R. D. i U. f. R. 1925 S. 60, der, under Henvisning til § 59 jfr. § 31 i den d. $\frac{31}{3}$ 1920 stadfæstede Vedtægt for Bestyrelsen af Staden Københavns kommunale Anliggender, frakendte en Brandmand Retten til Pension efter at han var afskediget uden Varsel som Følge af, at han i Tjenestetiden paa Brandstationen havde gjort sig skyldig i uterligt Forhold overfor en Rengøringskone, idet Retten statuerede, at han maatte siges at have begaaet en i den offentlige Mening vanærende Handling.

tigheder. For at saadant skal ske, maa den domte kunne kræve de Garantier, der ligger i Skyldsporgsmaalets Afgørelse i Kriminalprocessens Former. Frivillig Vedtagelse af Straf⁴⁷⁾ kan heller ikke danne Grundlag for Rehabilitation lige saa lidt som straffende Administrationsresolutioner⁴⁸⁾ eller Diktering af Disciplinærstraffe⁴⁹⁾. Ejheller kan den, der efter Forbrydelsens Begaaelse har unddraget sig Forfølgning saaledes, at Paataaleretten er forældet, opnaa Rehabilitation, hvilket jo kun faar Betydning i de Tilfælde, hvor selve Forbrydelsen konstituerer Tab af visse Rettigheder uden Hensyn til Domfældelse⁵⁰⁾. Finder Justitsministeren ikke efter Udlobet af 10 Aar Anledning til at foranledige Sagen paakendt i Medf. af Strfl. § 70, maa den paagældende indstilles til Benaadning for derved at erhverve et Grundlag for Rehabilitation under Opfyldelsen af de iøvrigt foreskrevne Betingelser⁵¹⁾.

Endelig melder det Spørgsmaal sig, om det Hensyn, som Strfl. § 7 — ganske vist fakultativt — hjemler vore Domstole at tage til udenlandske Straffedomme i Henseende til at nedsætte Straffen eller endog at lade den ganske bortfalde, naar Gerningsmanden har været dømt for samme Handling i fremmed Stat, berettiger til at stille en fremmed

⁴⁷⁾ Har kun praktisk Betydning ved Bøder for Politiforseelse.

⁴⁸⁾ I et Tilfælde, hvor der var nægtet en frasepareret Kone Alderdomsunderstøttelse i Anledning af, at der ved en Amtsresolution af 1851 var dikteret hende Fængsel paa Vand og Brød i 2 × 5 Dage for Hor, udtalt, at man ikke skønnede, at Hor er en i den offentlige Mening vanærende Handling, men selv bortset herfra kunde Andragerinden ikke være udelukket fra Alderdomsunderstøttelse, da Loven kun fordrer, at den paagældende ikke ved Dom (fremhævet af mig) er fundet skyldig i saadan Handling. Ind. Min. Skr. 4. Jan. 1893.

⁴⁹⁾ Cfr. dog den franske Lov af 10/3 1864, der udstrækker Adgangen til Rehabilitation for visse Embedsmænd, der er idømte Disciplinærstraffe; jfr. P. Reutenauer: De la Rêhabilitation en matière pénale et disciplinaire, S. 155.

⁵⁰⁾ Jfr. saaledes tidligere Lov om Sagførervirksomheden af 20/8 1868 § 14, cfr. nu Rpl. § 137.

⁵¹⁾ Jfr. Rigsdagstidende 1867—68 Till. B. Sp. 517 ff.

Straffedom paa lige Fod med en hjemlig, naar der her søges Rehabilitation med Hensyn til den fremmede Dom. Et er dog imidlertid, at man ikke bibringer Gerningsmanden dobbelt Straf for samme Handling, et andet, hvorvidt den Dømte her skal kunne paaberaabe sig den fremmede Dom til Opnaaelsen af en Retsstilling, som han, forudsat det paagældende fremmede Lands strengere Betingelser for Opnaaelsen af Rehabilitation, ikke vilde have opnaaet der. I Almindelighed maa Spørgsmaalet formentlig løses i Overensstemmelse med Spørgsmaalet om fremmede Straffedommes Fuldbyrdelse. Efter dansk Ret antages det ikke, at fremmede Straffedomme kan fuldbyrdes her⁵²). Og naar Rehabilitation har den Virkning, at den udsletter Dommen, saa er det naturligvis ikke uden Betæneligheder for en Stat at foretage et saadant Skridt overfor en fremmed Stat, der muligvis betragter Straffen, dens Forudsætninger og Følger ud fra helt eller delvis andre Synspunkter end det Land, hvori Rehabilitation søges.

Er den paagældende i Udlandet dømt for en Forbrydelse, som ikke er strafbar efter dansk Ret, eller omend strafbar saa dog ikke vanærende eller i al Fald mindre graverende, saa vilde det være mindre betænkeligt at meddele den dømte Rehabilitation her efter dansk Lovgivning. I førstnævnte Tilfælde vilde den dømte jo, saafremt han var bleven her i Landet, ikke være bleven straffet og som Følge heraf ikke have lidt Indskrænkninger i sine borgerlige Rettigheder. Bedømmes den begaaede Handling ensartet i begge de paagældende Stater, er Betænelighederne naturligvis minimale ved at meddele Rehabilitation. Nu skal det vel erindres, at Følgerne af en Straffedom i Reglen kun bliver føle-

⁵²) Jfr. Torp: Alm. Del, S. 154 ff. Se endvidere nu Rpl. § 479 om Adgang til Eksekution af udenlandske Domme for saa vidt de bestemmer andet end Straf. Se: J. M. Skr. Nr. 52 af ²⁸/₈ 1878, der nægter Lov ³/₄ 1868 Anvendelighed paa Domme afsagte udenfor den danske Stat. Se f. Ex. m. H. t. Alderdomsunderstøttelse i saadanne Tilfælde: Hans Andersen: Reglerne om Alderdomsunderstøttelse (1905) S. 67.

lige i det Land, hvor Handlingen er begaaet og Gerningsmanden kendt som Forbryder, hvilken Betragtning dog er af mere faktisk end retlig Art. Men dertil kommer, at det i den paagældende Stat undertiden er en Betingelse for at kunne opnaa Rehabilitation, at den domte skal have haft Bopæl dér i hele den foreskrevne Frist, saaledes som tidligere hos os efter Loven af 13/4 1894, og delvis efter Norges Strfl. § 75⁵³), saaledes at han, efter at være domt i et Land og herpaa have taget Bopæl i et andet — og det er jo ikke noget ualmindeligt Udslag af Skamfølelsen — vilde være afskaaret fra Adgangen til Rehabilitation, saafremt hans nye Opholdssted nægtede ham denne Adgang.

Delaquis⁵⁴) begrænser Adgangen til Rehabilitation for fremmed Straffedom til de Forbrydelser, der ogsaa er straffbare efter det rehabiliterende Lands Love. Andre Forfattere har helt nægtet Rehabilitation for fremmede Domme under Paaberaabelse af Suverænitetetsprincipet⁵⁵) eller Straffeloven som værende »de statut règle«⁵⁶).

Efter den her gældende Praksis meddeles ikke Æresoprejsning for fremmede Straffedomme, ud fra den Betragtning, at saadanne ikke er vanærende efter dansk Ret⁵⁷). Dette Standpunkt er naturligvis i Konsekvens med Nægtelsen af Eksekution af fremmede Straffedomme og af disses Gentagelsesvirkning her, men formentlig strafferetlig irrationelt, naar det drejer sig om den dømtes Stilling som Indehaver af sine Medborgeres fulde Agtelse og Tillid retlig set. I denne Forbindelse er dog Gernings-(Doms-)stedet af vilkaarlig Betydning, hvorimod Rehabilitationens egentlige Genstand ligefuldt er tilstede.

⁵³) Saaledes ogsaa i Frankrig for Loven af 14/8 1885.

⁵⁴) Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 70.

⁵⁵) Chonez: S. 58.

⁵⁶) Reutenauer, S. 162.

⁵⁷) Jfr. Jm. Skr. Nr. 52 af 28/3 1878. Denne Stilling har Justitsministeriet endog fastholdt i et Tilfælde, hvor en Kvinde var straffet i Sverrig med 10 Aars Strafarbejde for Barnedrab.

I de 3 af de nu herhjemme foreliggende Straffelovsudkast⁵⁸⁾ er imidlertid optaget en Bestemmelse, der i nogen Grad løser Spørgsmaalet, selv om den ikke er indsat med Løsningen af dette Spørgsmaal for Øje. Herefter kan den Person, der har dansk Indfødsret eller fast Bopæl i den danske Stat, og som i fremmed Stat er straffet for en Handling, der efter dansk Ret kan paadrage højere Straf end Hæfte⁵⁹⁾, efter en offentlig efter Justitsministerens Paabud anlagt Sag frakendes de i Forslagets § 81 omhandlede (borgerlige) Retligheder, naar de iøvrigt derfor foreskrevne Betingelser foreligger⁶⁰⁾. Det manglende Mellemed, den indenlandske Dom, skydes derved ind, og den domte staar derefter for saavidt paa lige Fod med Landets egne domte. Finder Justitsministeren imidlertid ikke Anledning til at rejse saadan Sag, saa stilles den domte ringere, end hvor Sag anlægges, saafremt man finder det betænkeligt udelukkende at lægge den fremmede Dom til Grund for Rehabilitation, iøvrigt naturligvis suppleret af de hjemlige Betingelser.

Rehabilitation forudsætter altsaa en Straffedom, men paa den anden Side kræver ikke enhver Straffedom Rehabilitation⁶¹⁾.

Ifølge Loven af $\frac{3}{4}$ 1868 § 1 og Lov af $\frac{14}{3}$ 1924 § 1 skal Dommen angaa en i den offentlige Mening vanærende Handling. Hvilke disse Handlinger er, udenfor de Tilfælde, hvorom der i Almindelighed hersker Enighed, maa det efter gældende Ret være overladt de lovanvendende Myndigheder⁶²⁾

⁵⁸⁾ T. U. § 10; K. U. § 11; R. F. § 12.

⁵⁹⁾ R. F. § 12. Efter T. U. er Straffegrænsen Arbejdsfængsel og efter K. U. II Fængsel.

⁶⁰⁾ Handlinger begaaede efter det fyldte 18. Aar og af en saadan Art, at Gerningsmanden derved findes at have gjort sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse.

⁶¹⁾ Jfr. Jmskr. af $\frac{8}{5}$ 1884 og $\frac{22}{2}$ 1909 (utrykt); H. R. D. i U. f. R. 1894, S. 742. Se fremdeles de hos Elmin: Æresoprejsning S. 9 ff. citerede Domme og Skrivelser.

⁶²⁾ F. Ex. m. H. t. Valgrets Fortabelse: Valgbestyrelsen; m. H. t. Alderdomsunderstøttelse vedk. Kommunalbestyrelse under Kontrol af Overovrigheden o. s. fr.

at bedømme, naturligvis under Rekurs til Domstolene⁶³). Den Uensartethed i Afgørelsen, som derved let fremkommer, raades der Bod paa ved i Dommen at præcisere dennes Følger med Hensyn til Rettighedsindskrænkninger. Dette er allerede sket i de nyere fremmede Straffelove og er, som før sagt, ogsaa foreslaaet indført ved vor nye Straffelov.

Naar Rehabilitation i egentlig Forstand udsletter Straffen og dens Følger og giver den domte Adgang til retlig at genindtræde i hele sin tidligere Stilling i Samfundet, saa kunde meget tale for at stille Krav om, at han ikke tidligere har forset sig, at Rehabilitation med andre Ord er Chancen for helt at forvinde Følgerne af et enkeltstaaende Fejltrin. Den Vej gik da ogsaa vor Lov af ¹³/₁ 1894 for saavidt angaar Rehabilitation ipso jure, idet den som Betingelse krævede, at Straffen skulde være idømt for første Gang begaaet Forseelse af den nævnte Art, hvorved naturligvis maa erindres, at den kun udelukker dem, der tidligere var domte for Handlinger, begaaede efter det 18. Aar⁶⁴). I Loven af ¹⁴/₃ 1924 er denne Betingelse forsvundet.

I Frankrig var det ogsaa Reglen, for saavidt angik rehabilitation judiciaire⁶⁵), indtil Loven af ¹⁴/₈ 1885, der bl. a. indførte Rehabilitation for Recidivister, men efter en længere Frist og mere indgaaende Undersøgelse⁶⁶). For rehabilitation de droit, eller rettere sagt for den Forældelse af Straffen i Bulletin Nr. 3⁶⁷), som er Forudsætningen for denne Rehabilitation, kræver man, at den paagældende ikke tidli-

⁶³) Se de i Min. Tid. B. 1871, S. 344—48; 1876, S. 387—92 og 1881, S. 885—87 opførte Fortegnelser. Cfr. Jmskr. af ²¹/₂ 1925 (utrykt).

⁶⁴) Jfr. Lov ³/₄ 1868 § 6.

⁶⁵) Jfr. ogsaa østrigsk Vorentwurf 1909 § 55 for saavidt angaar unge Forbrydere og Regierungsentwurf 1912 § 75.

⁶⁶) Jfr. Delaquis 1907, S. 33.

⁶⁷) Indført ved Lov ⁵/₈ 1899 jfr. Lov ¹¹/₇ 1900. En til den Domtes eget Brug speciel affattet Udskrift af Strafferegistret, der efter Forældelsens Indtræden er blank. Nærmere herom ndfr. Se angaaende Debatten herom i Senatet d. ⁹/₁₂ 1898 mellem Justitsministeren og Senator Bérenger: Frézouls S. 84—85.

gere er dømt, idet Loven af $\frac{5}{8}$ 1899 i Art. 8 §§ 2 og 3 dog gør Undtagelser herfra i Tilfælde, hvor Straffen har været henholdsvis Bøde over 50 frcs. eller flere Straffe (hvis Art ikke præciseres) dog ikke tilsammen over 1 Aar. Det kunde synes rimeligt at stille de strængere Krav for Opnaaelsen af Rehabilitation ipso jure, saavist som man ved den bevilgede eller af Retten tilkendte Rehabilitation kan anstille grundigere Undersøgelser angaaende Ansøgerens Vandel og endelig ogsaa nægte Meddelelsen heraf, saafremt man skønner det betænkeligt. Men naar man samtidig erindrer, at Rehabilitation ipso jure i Reglen kun staar aaben for de ringere Straffe, kunde det synes urimeligt at give Recidivisten med Hensyn til grovere Forbrydelser et Beneficium, som endogsaa viser sig deri, at han i Reglen kan søge Rehabilitation efter kortere Tids Forløb end Tilfældet er ved Rehabilitation ipso jure. Udelukkende at begrunde Uligheden i de to Instituters Forskellighed synes ikke fyldestgørende, naar man ogsaa i Rehabilitation gennem Retskendelse ser en Ret for den Dømte, der opfylder Lovens Betingelser. Om denne Urimelighed har været Grunden til, at man herhjemme ved Loven af 1924 har stroget Betingelsen, skal være usagt; Motiverne giver ingen Vejledning i saa Henseende og udelukker saaledes ikke, at Udvidelsen skyldes politiske Hensyn.

Betragter man Spørgsmaalet ud fra Samfundets Interesse i Rehabilitation, gøres naturligtvis den Garanti, Samfundet maa forlange, mere illusorisk for hver Gang, Individet falder tilbage paa Forbryderbanen, og efter hvilket Antal Forbrydelser man vil sætte Grænsen for, hvor Lejlighedsforbryderen gaar over til at blive Vaneforbryder, er vilkaarligt. Men da man vel tør gaa ud fra, at den første Straf, der overgaar et Individ, i Almindelighed er den, der har Chancen for at virke stærkest motiverende, og da det her drejer sig om et særligt Beneficium for den dømte, der har dokumenteret, at han kun ganske forbigaaende har været paa Afveje, taler meget for, at man maa forlange i Forbry-

delsen af se et enkeltstaaende Fejltrin, i al Fald naar Rehabilitation kan indtræde automatisk uden nærmere Under-søgelse af den paagældendes Vandel.

Naar Professor Torp i sin Betænkning⁶⁸⁾ giver en dømt Ret til Genindsættelse (der i dette Tilfælde meddeles af Paatalemyndigheden) paa Betingelse af, at Straffen ikke har oversteget Arbejdsfængsel i 6 Mdr., at den skyldige ikke i de sidste 10 Aar har erholdt Æresoprejsning eller Genindsættelse, at 5 Aar er forløbet siden Straffens Udstaaelse, hvoraf de sidste 3 Aar under Ophold her i Riget, og at han ikke paany har været dømt eller tiltalt for et Forhold, der har medført Tab af statsborgerlige Rettigheder, og motiverer⁶⁹⁾ Adgangen hertil til Trods for, at den paagældende er Recidivist, med, at Straffegrænsen, Arbejdsfængsel i 6 Mdr. yder tilstrækkelig Garanti for, at ingen af Handlingerne har været særlig alvorlige, saa skal dog hertil bemærkes, at efter samme Lovforslag kan f. Eks. den, der tredie Gang er dømt for Alfonsoeri⁷⁰⁾ eller en Berigelsesforbrydelse⁷¹⁾ godt tænkes at være idømt Arbejdsfængsel ikke over 6 Mdr., idet de nævnte Forbrydelsers Minimum er Arbejdsfængsel i 2 Mdr. og Maksimum ikke særlig højt, nemlig henholdsvis 4 og 2 Aar, hvorfor Straffen i Tilfælde af, at Minimum er idømt første Gang, ved anden Gang begaaet Forbrydelse kan blive 3 Mdr. og tredie Gang 6 Mdr.⁷²⁾. Det er formentlig tvivlsomt, om Samfundets Interesser tjenes ved at aabne saadanne Individuer Adgangen til fuld Ligeberet-tigelse med de lovlydige Borgere.

Betragter man Spørgsmaalet ud fra Hensynet til den dømte, har denne ganske vist Krav paa en vis nærmere fastsat Begrænsning af det Onde, Staten gennem Straffen og dennes Følger tildeler ham, alt saa vist Retshaandhævelsen

⁶⁸⁾ § 92 sidste Stk.

⁶⁹⁾ T. U. Motiverne S. 111.

⁷⁰⁾ § 209 jfr. § 257.

⁷¹⁾ §§ 246—253 i Medf. af § 254, jfr. § 257.

⁷²⁾ § 257.

ikke er Statens eneste Opgave⁷³⁾, og en af Straffens vigtigste Opgaver netop er igen at gøre Forbryderen til et brugbart Samfundsmedlem. Men da en lige saa vigtig Opgave for Straffen er at berove den, der som Forbryder er bleven ubrugbar, ja farlig, for Samfundet, den retlige og faktiske Mulighed for at begaa yderligere Forbrydelser, maa dette Hensyn i Relation til Forbryderens nylig nævnte Krav vokse med Antallet af hans Forbrydelser. Det maa naturligvis ikke overses, at Straffens Følger ofte vil modvirke den dømtes frie Udfoldelse i Bestræbelserne for at komme i Vej igen og derved muligvis indirekte føre ham til Tilbagefald, men for at undgaa dette, kunde man muligvis tænke sig den Udvej for det første helt at udelukke Rehabilitation ved Forbrydelser, der røber et ganske særligt antisocialt Sindelag hos Forbryderen og er af særlig Farlighed, saasom Mord, kvalificeret Brandstiftelse, Roveri, Voldtægt, kvalificeret Vold og muligvis for visse Berigelsesforbrydelsers Vedkommende over et vist Strafmaksimum for første Gang begaaet Forbrydelse, medens man for de øvrige Delikters Vedkommende i Tilfælde af Gentagelse kun aabnede Adgang til Rehabilitation, naar de samlede Straffe ikke oversteg et vist — relativt lavt — Maksimum, og i saa Fald kun ved Retskendelse efter en indgaaende Undersøgelse af den dømtes Vandel og efter Udløbet af en længere Frist⁷⁴⁾.

R. F. § 102 synes snarere at være gaaet den modsatte Vej, idet det kun aabner Adgang til Rehabilitation for den, der er bleven fradømt sine borgerlige Rettigheder for længere Tid end 5 Aar, og det vil ifølge § 81, 2. Stk., sige, naar Straffen er 1 Aars Fængsel eller derover. Bag denne Bestemmelse ligger formentlig — Motiverne oplyser intet herom — den Betragtning, at Rehabilitation kun er tænkt anvendelig til Forkortelse af de i Dommen fastsatte Frister for

⁷³⁾ Jfr. herom bl. a. Torp: Alm. Del, S. 18—19; v. Liszt: Lehrbuch, S. 7.

⁷⁴⁾ Jfr. saaledes i Frankrig hvor de ordinære Frister i C. d. Instr. Crim. Art. 620, §§ 1 og 4 fordobles.

Rettighedernes Fortabelse. Det nærmere herom henvises dog til Spørgsmaalet om Rehabilitationens Virkninger nedenfor.

ad 2). Som Betingelse for Rehabilitation forudsættes endvidere, at den idømte Straf skal være udstaaet eller (helt eller delvis) eftergivet ved Benaadning⁷⁵). Ved en betinget Straffedom, der ikke kommer til Fuldbyrdelse, siges det udtrykkeligt i Midl. Strfl. af 1/4 1911 § 21, at Straffen anses udstaaet ved Dommens Afsigelse og de til Æresoprejsning knyttede Følger indtræder uden Æresoprejsnings Meddelelse⁷⁶). Ved Løsladelse paa Prove⁷⁷) anses Straffen for udstaaet, hvis Beslutning om Genindsættelse ikke er truffen inden en vis Tid⁷⁸) fra Løsladelsen.

Før den franske Lov af 28/4 1832 var Adgang til Rehabilitation lukket for den, der havde opnaaet Benaadning Men selv efter de Love, der kun nævner Straffens Udstaaelse, maa det være berettiget, ja selvfølgelig, at stille Benaadning i Udstaaelsens Sted. Thi antager man, at Benaadning er obligatorisk i Relation til den benaadede⁷⁹), saaledes at det umuliggøres at afsone Straffen, kan dette ikke stille den benaadede ringere overfor Adgangen til Rehabilitation, ligesom man heller ikke, forudsat at Benaadning kunde afslaaes af den domte, kan antage, at den, Staten gennem Benaadningsmyndigheden tilgiver paa et tidligere Tidspunkt, skal stilles daarligere end den, der ikke gør sig fortjent hertil.

Men hvorledes stilles den, der unddrager sig Fuldbyrdelsen af den idømte Straf, indtil denne er forældet?

I vor nugældende Ret kendes ikke Forældelse af idømt Straf⁸⁰), hvorimod herhenhørende Bestemmelser er medta-

⁷⁵) Jfr. Lov 3/4 1868 § 1, Lov 14/3 1924 § 1, T. U. § 92 Nr. 1, K. U. II § 100. R. F. § 102. Delaquis 1907: S. 131 ff. Schiller: S. 39 ff. Frézouls: S. 30 ff. Reutenauer: S. 195 ff. Guitteau: S. 21 og Chonez: S. 59 ff.

⁷⁶) Jfr. ogsaa R. F. § 67.

⁷⁷) Se T. U. § 40.

⁷⁸) Jfr. T. U. § 42.

⁷⁹) Jfr. ovenfor S. 281.

⁸⁰) Jfr. Torp: Alm. Del, S. 665.

get i de nye Straffelovsforslag⁸¹⁾, der herefter ogsaa i Relation til Rehabilitation stiller Forældelse lige med Udstaaelse eller Benaadning⁸²⁾).

Imod at tillade Rehabilitation i Tilfælde af Fuldbyrdeles-Forældelse taler, at egenmægtig Unddragelse af gennem Straffen at sone Brøden ofte vil være et Indicium for vedvarende Lovulydighed, og medens Benaadning er Udtryk for Statsmagtens egen Villie, der hindrer den domte i helt eller delvis at udstaa Straffen, er Forældelse en Følge af den dømtes Undladelse af at opfylde sin Pligt og kun undtagelsesvis en Følge af hans Ukendskab til Dommen, i hvilket Tilfælde en Undtagelse muligvis var paakrævet.

Paa den anden Side kunde det synes urimeligt, at det blotte Forløb af Tid ganske uafhængig af den dømtes Forbedring eller hæderlige Vandel kan tilintetgøre Retten til Straffens Fuldbyrkelse, medens længere Tids god Opførsel ikke engang skulde kunne begrunde Rehabilitation, hvorved dog maa erindres, at den sikre Kilde til Oplysning om den dømtes Opførsel i Straffetiden og efter denne under en eller anden Forsorg muligvis maatte æquivaleres ved strengere Fordringer til Bevis for hæderlig Vandel i Tilfælde af Forældelse⁸³⁾. Men det skal ikke nægtes, at de vægtigste Grunde synes at tale imod Adgang til Rehabilitation i Tilfælde af Forældelse⁸⁴⁾, og naar Delaquis⁸⁵⁾ mener, at vi ikke

⁸¹⁾ K. U. I § 71; T. U. § 89; K. U. II § 98; R. F. § 99. Om de forskellige Lovgivningers Stilling i saa Henseende se: Delaquis 1907: S. 132 Note 2.

⁸²⁾ Jfr. Norges Strfl. 1902 § 75 jfr. § 31 og i Frankrig ved Lov ^{10/3} 1898 for Réhabilitation judiciaire og Lov ^{11/7} 1900 for Réhabilitation de droit. For schweizisk Ret se: Schiller S. 40—44.

⁸³⁾ Saaledes i Frankrig, hvor man foruden at fordoble de ordinære Frister i Tilfælde af Forældelse (C. d'Instr. Crim. Art. 634 §§ 3, 4 og 5) stiller den yderligere Betingelse, at den paagældende i Forældelsesfristen ikke maa være straffet for Forbrydelse eller Forseelse (Art. 634 i. f.) jfr. C. Degois: Traité osv. S. 401.

⁸⁴⁾ Saaledes det schweiziske Udkast af ^{23/7} 1918.

⁸⁵⁾ Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 69, og omtrent lignende: Schiller: S. 43.

»in der Verjährung ein Indiz für die schlechtere Struktur des Delinquenten sehen«, saa har han formentlig Bevisbyrden herfor udenfor de Tilfælde, hvor Forældelsen skyldes Ukendskab til Dommen eller Myndighedernes Undladdelse af Eksekution. Normalt vil man vel fortrinsvis i Forældelsen se et Indicium for Forbryderens daarligere Struktur, og man begrunder da ogsaa hovedsagelig Institutet med Samfundets manglende Interesse i at paatale og fuldbyrde gammel Strafskyld⁸⁶⁾.

ad 3). Er der i Dommen foruden Frihedsstraf paalagt den domte at udrede a) Bøder, b) Skadeserstatning, c) Omkostninger, bliver endelig Spørgsmaalet, om disse Ydelsers Erlæggelse er en absolut Betingelse for Adgangen til Rehabilitation.

ad a. For Bøder, hvor disse er paa lagte ved Siden af anden Straf, maa det samme gælde som for Frihedsstraf, bortset fra de Tilfælde, hvor Bøden tilfalder den private. Bøden er Straf og i Mangel af dennes Betaling træder Afsoning i Stedet. Lige med Betaling maa derfor ogsaa stilles Eftergivelse ved Benaadning — for den private berettigede, dennes Eftergivelse — og Forældelse, forsaavidt man mener ogsaa at maatte lade denne æquivalere Straffens Udstaaelse.

ad b. Anderledes stiller Forholdet sig med Hensyn til Betaling af Skadeserstatning, for saa vidt angaar Rehabilitation ved Bevilling eller Retskendelse. Ved Rehabilitation ex lege anstilles jo ifølge Sagens Natur ingen Undersøgelse af den Art.

Erstatningens Betaling er for saa vidt ingen Bestanddel af Rehabilitations-Institutet, som det her drejer sig om Trediemands Fordring paa den domte⁸⁷⁾, og der er ikke her Tale om Straf, hvis Udstaaelse eller Æquivalens herfor maa være opfyldt. Naar Delaquis⁸⁸⁾ hævder som en Selvfølge, at Kravene paa Omkostninger og Skadeserstatning forbliver

⁸⁶⁾ K. U. I, Motiverne, S. 110—111.

⁸⁷⁾ Jfr. Delaquis 1907. S. 172.

⁸⁸⁾ Jfr. Delaquis l. c.

bestaaende efter Rehabilitationen, saa stemmer det ikke med hans principielle Opfattelse af Rehabilitationens Virkninger: Tilintetgørelse af Dommen og dennes Virkninger⁸⁹⁾. Disse Krav er dog Bestanddele af Dommen og maatte herefter konsekvent dele Skæbne med denne. Tager man denne Konsekvens, maatte man naturligvis kræve disse Ydelser erlagte, forinden man skrider til Tilintetgørelse af Kravene. At stille dette Krav absolut⁹⁰⁾ vilde imidlertid være at straffe Fattigdom i Stedet for Forbrydelse⁹¹⁾. Den herefter fornødne Indskrænkning i Bestemmelsen af Rehabilitationens Virkninger vil blive omtalt nedenfor.

Paa den anden Side helt at frafalde dette Krav vilde maaske være, hvad man⁹²⁾ har kaldt en »ensidig Sentimentalitet« overfor Forbryderen paa den skadelidtes Bekostning, og det skal indrømmes, at man her, som i mangfoldige andre Retsforhold, staar overfor en Interessekollision. Man kunde indvende, at medens man gennem Rehabilitation udsletter Forbrydelsens Følger for Forbryderen, er dennes Følger endnu følelige for den skadelidte, der ikke har faaet fuld Erstatning. Den rette Afvejelse af disse modstridende Interesser maa derfor — som ogsaa sket ved de fleste Love⁹³⁾ og Lovforslag⁹⁴⁾ — løses derhen, at man forlanger, at den dømte skal gøre, hvad der staar i hans Magt for at erstatte den af ham forvoldte Skade, hvilket Moment ved Rehabilitation efter Procedure og fri Bevisbedømmelse vil faa selvstændig Betydning som Indicium for Forbedring.

At der kun kan blive Tale om Udredelse af den ved

⁸⁹⁾ Jfr. Delaquis 1907, S. 118, og noget indskrænkende S. 183.

⁹⁰⁾ Saaledes schweizisk Vorentwurf 1908, Art. 62, 2. Stk. ved Genherværelse af den mistede Adgang til Embeder. Krav om uforskyldt Fattigdom som Undtagelse, se Schiller S. 46.

⁹¹⁾ Jfr. Delaquis 1907 S. 175 og Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 70.

⁹²⁾ Hoegel: Allgem. österr. Gerichts-Zeitung, 57. Jahrg. Nr. 18.

⁹³⁾ Norsk Strfl. 1902 § 75.

⁹⁴⁾ T. U. § 92; K. U. II § 100; Schweizisk Vorentw. 1908 Art. 62, 1. og 4. Stk.; Østrigsk Reg. Forsl. 1912 § 75.

Dommen fastsatte Erstatning⁹⁵⁾ synes indlysende, og noget andet kan næppe være Meningen, selv om der undertiden anvendes andre Udtryk som »den ved den strafbare Handling forvoldte Skade«⁹⁶⁾. Normalt vil den forvoldte (materielle) Skade falde sammen med den idømte Erstatning, men selvom dette ikke er Tilfældet, f. Eks. fordi der ikke er nedlagt Paastand herpaa, kan Bedømmelsen af den øvrige forvoldte Skade ikke henlægges til den skadelidte eller den dømte i Tilfælde, hvor Betaling heraf gøres til materiel Betingelse for Rehabilitation.

Vor Lov af $\frac{3}{4}$ 1868 § 3 kræver da ogsaa, at der, saafremt det er paalagt den Dømte at udrede Erstatning, saa vidt mulig bør foreligge Oplysning, om Erstatningen er betalt eller eftergivet.

a d e. Sagens Omkostninger er Statens Fordring paa domfældte, hvorfor Staten med nogen Ret kunde forlange sine Udgifter til selve Straffesagen godtgjorte, forinden domfældte paany sætter Staten i Udgift ved en Rehabilitationsproces.

Naar Staten imidlertid, uden Krav om eventuel Refusion for den domfældte, bekoster hele Straffuldbyrdelsen i Forbryderens og derigennem i egen Interesse og — i samme Interesser — aabner Adgang til Rehabilitation, ligger det i Sagens Natur, at den ikke kan stille absolut Krav om Godtgørelse af Sagsomkostningerne⁹⁷⁾, som i Reglen udgørende den mindste Del af de af den dømte foraarsagede Udgifter for Staten.

Betalings-Umulighed, konstateret⁹⁸⁾ ved forgæves Ud-

⁹⁵⁾ Saaledes schweizisk Vorentw. 1908 Art. 62.

⁹⁶⁾ Jfr. T. U. § 92; K. U. II § 100; Norsk Strfl. § 75 og østrigsk Reg. Forsl. § 75. Se endogsaa den franske Lov af $\frac{3}{7}$ 1852: »Il doit justifier du payement des frais de justice, de l'amende et des dommages-intérêts auxquels il a pu être condamné, ou de la remise qui lui en a été faite«.

⁹⁷⁾ Jfr. Rigsdagstid. 1867—68 Till. A. Sp. 1737 og Folketingstid. for s. A. Sp. 389.

⁹⁸⁾ Jfr. Belgisk Lov af $\frac{25}{4}$ 1896 Art 1 Nr. 2.

pantning, maa i denne Forbindelse æquivalere Betaling. Hvor man har Adgang til Afsoning af idømte Sagsomkostninger⁹⁹⁾, er Spørgsmaalet forsaavidt løst, naar denne Afsoning har fundet Sted.

Betaling af Omkostninger som Betaling af Erstatning maa efter Evne være forsøgt, men dette maa ogsaa være den nødvendige og tilstrækkelige Betingelse¹⁰⁰⁾.

Dansk Ret stiller iøvrigt ingen Krav i denne Henseende.

a d 4. Da Hovedbetingelsen for Adgang til Rehabilitation er Godtgørelse af genvunden hæderlig Vandel, maa en vis Frist være forløbet¹⁰¹⁾, en Observationsperiode, der skal godtgøre, at Angeren og Forbedringen er alvorlig ment. At Forbedring viser sig tilsyneladende overbevisende allerede under Straffens Udstaaelse, kan vel begrunde disciplinære Begunstigelser, Benaadning for den resterende Del af Straffetiden eller betinget Løsladelse, men den kvalificerede Forbedring, som principielt maa kræves, naar Talen er om Rehabilitation, maa være godtgjort udenfor Straffeanstaltens Tvang, paa fri Fod med Adgang til de Fristelser, der hidførte Faldet. Længden af en saadan Frist vil naturligvis i nogen Grad være præget af Vilkaarlighed, hvad enten den fastsættes i Forhold til Forbrydelsens Art, Straffens Art eller Længde, Gerningsmandens Alder, eller er en fikseret Frist, der i nogle Lovgivninger fordobles i Tilfælde af Recidiv. Pladsen her tillader ikke at komme ind paa de forskellige Lovgivningers Stilling i saa Henseende. Det skal

⁹⁹⁾ Saaledes f. Ex. i Frankrig, hvor Gældsfængsel i Almindelighed afskaffedes ved Lov af ²²/₇ 1867, men genindførtes ved Lov ¹⁹/₁₂ 1871 for saa vidt angaar Statens Krav paa Sagsomkostninger i kriminelle Sager. Se dog Code d'Instr. crim. Art. 623 saaledes som den er ændret ved Lov ¹⁴/₈ 1885.

¹⁰⁰⁾ Om de forskellige Lovgivningers Stilling, se: Delaquis 1907, S. 176 ff.

¹⁰¹⁾ Cfr. dog Berns Straffeprocesslov 1854 § 567, der ingen Frister foreskriver, og det samme gælder m. H. t. politiske Forbrydelser: Luzern Strfl. af 29. Vintermaaned 1860 § 65 a; Appenzell-A-Rh Straffeprocesslov af ¹⁶/₁₀ 1859 Art. 92 og St. Gallen Kriminalprocesslov af ³¹/₈ 1865 Art. 215.

blot fremhæves, at Fristens Længde bør staa i omvendt Forhold til Kravet om Bevis for god Opførsel.

Fristen begynder at løbe fra Straffens Udtaaelse, d. v. s. for Frihedsstraffes Vedkommende fra Løsladelsesøjeblikket, for Bødestraffes Vedkommende fra Bødens Betaling (eller lovligt Tilbud) eller i Tilfælde af Bødens Afsoning fra Løsladelsen. Er Bøden idomt i Forbindelse med Frihedsstraf, maa Tidspunktet for den samlede Strafs Udtaaelse være afgørende. Saafremt Straffen bortfalder under Hensyn til udtaaet Varetægtsfængsel, danner Dommens Afsigelse¹⁰²⁾ Udgangspunktet, og det samme maa gælde i Tilfælde, hvor Straffen udelukkende bestaar i Embedsfortabelse. Tvivl opstaar i Tilfælde af betinget Domfældelse og Løsladelse paa Prøve. Spørgsmaalet er her, hvorvidt Fristen bør løbe fra henholdsvis Dommens Afsigelse og Løsladelsen eller først fra den Dag, da den opnaaede Frihed bliver definitiv. Mod at lægge det tidligere Tidspunkt til Grund¹⁰³⁾ taler, at i Tilfælde, hvor Rehabilitationsfristen er kortere end »Betingelsesfristen«, vilde herefter Dommen og dens Følger være udslettet i Modstrid med selve Dommens Indhold.

Vort Straffelovstillæg af 1/4 1911 § 21¹⁰⁴⁾ konstruerer ganske vist den betingede Dom, der ikke kommer til Fuldbyrddelse, som værende definitivt udtaaet ved Dommens Afsigelse og de til Æresoprejsning knyttede Følger som indtrædende ved »Betingelsesfristen«s Udløb uden Æresoprejsnings Meddelelse, men det vil i Realiteten blot sige, at Loven sætter Rehabilitationsfristen lig med »Betingelsesfristen«, hvorfor den nylig omtalte Kalamitet ikke kan forekomme, da Spørgsmaalet om Æresoprejsning aldrig kan afgøres, forinden det efter Udløbet af »Betingelsesfristen« er godtgjort, at Straffen ikke kommer til Fuldbyrddelse, ligesom Rehabi-

¹⁰²⁾ Jfr. K. U. II § 100.

¹⁰³⁾ Saaledes Chonez: S. 86 ff og Belgisk Lov af 25/4 1896 Art. 1 Nr. 3.

¹⁰⁴⁾ Jfr. ogsaa K. U. I § 64 og T. U. § 64.

litationens Virkninger hidtil hos os ikke har omfattet en fuldstændig Udslættelse af Dommen.

Betingelsen: Straffens Udslættelse¹⁰⁵⁾ kan først siges at være opfyldt i det Øjeblik, da Friheden er definitiv, og følgelig vil dette Tidspunkt være det rette for Fristens Begyndelse.

Det skal i denne Forbindelse endvidere anføres, at nogle Lovgivninger kræver en vis Opholdspligt i hele Fristen¹⁰⁶⁾ eller en Del af denne¹⁰⁷⁾. Den reale Grund for denne Bestemmelse er naturligvis den at lette Myndighederne og andre Kontrollen med den paagældendes Vandel, saaledes som det udtrykkes hos Hélie¹⁰⁸⁾: »La loi a voulu, que la vie des condamnés pendant ce laps de temps fût ouverte à tous les regards et pût être soumise à un contrôle efficace«. Det er dog let forstaaeligt, at dette Krav vilde være en Hemske i mange Tilfælde, og en moderat Skiften af Opholdssted behøver ikke at være Udtryk for vagabonderende Tilbøjeligheder. Fristelsen til at flytte vil netop i mangfoldige Tilfælde være stor for den, der, efter nylig at være løsladt og have nedsat sig paa en fremmed Egn, mærker, at Kundskaben om hans Fortid vinder Indpas paa Egnen saaledes, at der maaske endogsaa lægges ham Hindringer i Vejen for Udøvelsen af hans Erhverv. Om Konsekvensen af Kravet om fast Opholdssted i Tilfælde, hvor Rehabilitation for fremmed Straffedom nægtes, er talt ovfr. S. 286. De fleste Love har da ogsaa — med Rette — frafaldet Krav om Opholdspligt.

ad 5. Som ovenfor berørt, er Rehabilitation det af den moderne Strafferets Institutter, hvor Løntanken er tydeligst

¹⁰⁵⁾ Jfr. udtrykkeligt T. U. § 42 m. Hs. til betinget Løsladelse.

¹⁰⁶⁾ Saaledes tidligere hos os Lov af 13/4 1894 og Kanton Wallis St. P. O. § 431 og i Princippet i Frankrig, hvor Loven af 1885 § 3 dog gør Undtagelse for den, der er indkaldt til Militærtjeneste, og for den, hvis Erhverv er uforeneligt med fast Opholdssted.

¹⁰⁷⁾ Saaledes norsk Strfl. 1902 § 75, 2. Stk. og T. U. § 92, 3. Stk.

¹⁰⁸⁾ Traité de l'instruction criminelle Bd. VIII, Paris 1867, S. 594.

legemliggjort, Lønnen for det fortjenstfulde i — efter et Fald — atter at have hævet sig og dokumenteret dette gennem hæderlig Vandel en saa lang Tid, at Præsumption for alvorlig ment og varig Forbedring er skabt¹⁰⁹). Der tænkes i denne Forbindelse kun paa Rehabilitation ved Bevilling eller Retskendelse, idet man ifølge Sagens Natur ved Rehabilitation ex lege ikke kan anstille Undersøgelser af denne Art, men maa indskrænke Fordringen til, hvad Straffeattest kan oplyse i saa Henseende¹¹⁰).

Kravene til saadan Vandel er i Lovene udtrykt noget forskelligt, saasom: »ehrenhafter Führung«; »bonne conduite«¹¹¹); »Achtung und Zutrauen der Mitbürger«; »wenn sein Verhalten dies rechtfertigt«¹¹²); »vorwurfsfreies Verhalten«¹¹³); »ulastelig Vandel«¹¹⁴); »hæderlig Vandel«¹¹⁵) o. s. fr.

Der kan næppe være tilsigtet nogen Indskrænkning, naar de tyske Straffelovsforslag af 1913¹¹⁶) og 1919¹¹⁷) til »ehrenhafter Führung« følger »und einer besonderen Berücksichtigung würdig gezeigt«, idet der efter »und« maa underforstaas »d a d u r c h« saaledes, at Værdigheden til særlige Hensyn (d. v. s. Rehabilitation) er en Følge af den »ehrenhafter Führung«, hvilket igen vil sige, at Retten til Rehabilitation, Lønnen for den domtes Regeneration, udspringer af den hæderlige Vandel og den derigennem dokumenterede Forbedring¹¹⁸). For Bedømmelsen in concreto af, hvorvidt dette Krav er opfyldt, er en almindelig Bestem-

¹⁰⁹) Jfr. Reutenauer S. 220.

¹¹⁰) Cfr. dog Lov af ¹⁴/₃ 1924, der kræver ulastelig Vandel.

¹¹¹) Jfr. Code d'Instr. crim. Art. 620.

¹¹²) Schweizisk Vorentwurf 1908 Art. 62 og schweizisk Strafgesetzentwurf af ²³/₇ 1918 Art. 77 og 96.

¹¹³) Østrigsk Reg. Forsl. 1912 § 75.

¹¹⁴) Lov af ³/₄ 1868 § 2 og Lov af ¹⁴/₃ 1924.

¹¹⁵) T. U. § 92, 1. og 2. Stk. og K. U. II § 100.

¹¹⁶) §§ 130, 131 og 133.

¹¹⁷) § 81.

¹¹⁸) Jfr. Delaquis 1907 S. 139 og Oetker: Strafe und Lohn: Gerichtsaal Bd. 70 S. 366.

melse af Begrebet kun vejledende indenfor visse Ydergrænser.

Med Hensyn til Grænsen nedad kunde der blive Spørgsmaal om blot at forlange, at ingen Klager over den paagældende er fort, eller at han ikke er tiltalt, eller straffet, eller vel straffet men dog ikke for en vanærende Handling¹¹⁹⁾, eller i al Fald for en Handling, der i Forhold til den tidligere begaaede Handling dog er Udtryk for en gradvis Forbedring (f. Eks. Ulovlig Omgang med Hittøgods i Forhold til tidligere begaaet groft Tyveri)¹²⁰⁾. Det er dog indlysende, at man ikke kan gaa til denne Yderlighed, uden at forflygtige hele Rehabilitationens Grundidé.

Paa den anden Side bør næppe enhver ny nok saa ubetydelig Forseelse fordunkle Billedet af den hæderlige Vandel¹²¹⁾.

For at sætte Grænsen ved en vanærende Handling eller — hvad der i Realiteten er det samme — en Handling, der medfører Tab af borgerlige Rettigheder, taler, at de Handlinger, ved hvilket dette ikke er Tilfældet, normalt ikke er af graverende eller farlig Art. Men da disse Handlinger danner Grænsen for, hvad den, der er i Besiddelse af sine borgerlige Rettigheder, kan foretage sig uden at miste dem, synes det ikke ubilligt, at den, som ved sin lovstridige Handling har givet begrundet Anledning til Mistillid, maa taale større Fordringer og derved ogsaa udvise større Forsigtighed, naar han bevæger sig ved det lovlige Grænser. Men heller ikke den, der ved egentlig Straffedom er kendt skyldig¹²²⁾ i en fortsættelig Forbrydelse, der ikke in concreto medfører Tab af borgerlige Rettigheder, kan siges at have fort en hæderlig Vandel efter almindelig Opfattelse. Det samme maa gælde om den, der f. Eks. gentagne Gange har været sigtet for al-

¹¹⁹⁾ Saaledes T. U. § 92, 3. Stk. og norsk Strfl. 1902 § 75, 2. Stk.

¹²⁰⁾ Saaledes i Tendensen Delaquis 1907, S. 148.

¹²¹⁾ Jfr. Delaquis; Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 71.

¹²²⁾ Dette Udtryk er at foretrække for det i Almindelighed anvendte »straffet«, da Vægten ligger paa Handlingen og ikke paa Straffen.

vorlige Forbrydelser, uden at Tiltale dog paa Grund af Bevisets Stilling er rejst. En saadan Indskrænkning har det da formentlig ogsaa været Meningen at udtrykke ved i Loven af ¹⁴/₃ 1924 at stille Krav om »ulastelig Vandel« — ganske vist i Strid med det almindelige Principle for Rehabilitation ex lege — i Stedet for Krav om, at den domte »ikke paany har været tiltalt eller straffet«, saaledes som Loven af ¹³/₄ 1894 krævede. Denne Skærpelse skulde danne Modvægt mod den udvidede Adgang til Rehabilitation, som Loven af 1924 iøvrigt indførte ved at forhøje Straffens Maksimum, at give Recidivister og tidligere rehabiliterede denne Adgang og ved at fratage Krav om Opholdspligt. Ulastelig Vandel maa altsaa, i al Fald efter denne Lovs Mening betyde noget andet og mere indskrænkende end »ikke paany tiltalt eller straffet«¹²³⁾. Naar T. U.¹²⁴⁾ ikke udelukker den, der har været tiltalt, fra den særlige Ret til Rehabilitation i Tilfælde, hvor Straffen ikke har oversteget Arbejdsfængsel i 6 Mdr., er det ud fra den Betragtning¹²⁵⁾, at hans Uskyldighed jo desuagtet kan være positiv godtgjort, hvorfor kun den, der paany har været domt for et Forhold,

¹²³⁾ Justitsministeriet har da ogsaa tiltraadt, at Politimesteren i F. nægtede at meddele Æresoprejsning i Henhold til Loven af 1924 paa Grund af, at den Dømte i Løbet af de sidste 5 Aar 2 Gange havde været sigtet for Bedrageri af hvilke det ene Tilfælde, hvor Tilstaaelse forelaa, forligtes og sluttedes med Politidirektørens Samtykke og det andet Tilfælde sluttedes med Statsadvokatens Samtykke, efter at Anmeldelsen var tilbagetaget. Jmskr. af ⁹/₆ 1924 (utrykt).

¹²⁴⁾ § 92, 3. Stk.

¹²⁵⁾ Motiverne S. 111 cfr. norsk Strfl. 1902 § 75, 2. Stk., der i lignende Tilfælde kræver, at domfældte ikke i Fristen vides at have gjort sig skyldig i noget strafbart Forhold, som medfører Tab af den borgerlige Agtelse. Herved sigtes ikke udelukkende til, hvorvidt de i §§ 29 og 30 omhandlede Straffe kan bringes til Anvendelse paa Tilfældet, men overhovedet til, om Handlingen, som udspringende af »et fordærvet Sindelag« (jfr. § 24) er egnet til at medføre Tab af den borgerlige Agtelse. Skønnet herover tilkommer de i § 76 nævnte Myndigheder (Paatalemyndigheden eller Forhørsretten); jfr. Hagerup, Strafferettens Alm. Del; Kristiania 1911, S. 460—461.

der har medført Tab af de statsborgerlige Rettigheder, eller er »under Tiltale« for et saadant Forhold, udelukkes herfra.

Denne Betragtning er vel rigtig, men paa den anden Side synes det ogsaa at maatte fordres, at Uskyldigheden er godt gjort i Form af en Frifindelsesdom. Indtil saadan Dom er erhvervet, maa den, der er »under Tiltale« ogsaa vente med at søge Rehabilitation.

Gaar man fra den passive Tilstand, at ingen Klager over den Dømte er fremført, op ad, gaar Vejen gennem positive Kendsgerninger, der indicerer hæderlig Vandel, til Krav om særlig fortjenstfulde Handlinger (»Heltegerninger«). For den, der er svag overfor Fristelser, er der vel allerede noget fortjenstfuldt i at være naaet til nu at kunne forholde sig passiv overfor disse, og Passiviteten har for saa vidt sprængt sine egne Rammer og er gaet over til at vise en positiv Kendsgerning, men Spørgsmaalet er blot, om Samfundet, der nu har Krav paa særlige Garantier, ikke maa gaa noget videre¹²⁶⁾. Mange balancerer til Stadighed paa Straffelovens Rand og tilkendegiver i deres Handlinger, at de er moralsk defekte, og et saadant Individ, der allerede een Gang har faaet Overbalance, yder ikke synderlig Garanti.

Det kan næppe være ubilligt at kræve, at den dømtes Medborgere, hans Omgangskreds og Erhvervsforbindelser attesterer, at han bestræber sig for efter bedste Evne at udfylde sin Plads hæderligt som Familiemedlem, Kollega, Bysbarn og Samfundsmedlem, med andre Ord, at den dømte nu har tilpasset sig til Samfundslivets Krav i Udøvelsen af sine Rettigheder og Opfyldelsen af sine Pligter, saaledes at den offentlige Mening (blandt hans nævnte Omgivelser) er

¹²⁶⁾ Se fra Praxis: Protokoll des zürcherischen Gesamtobergerichtes vom 28/5 1891 (cit. efter Schiller S. 59—60) »Es genügt nicht . . . Zeugnis . . . die bloss dahin gehen, dass seither keine Klagen über ihn geführt worden seien. Denn damit ist noch lange nicht (fremhævet af mig) der durch § 1127 K. Pfl. G. geforderte Ausweis über »völlig untadelhafte Ausführung« geleistet.

bleven ham gunstig. At gaa endnu videre og forlange, at han skal have indlagt sig særlige Fortjenester, vilde kun være berettiget, for saa vidt Retsordenens Fordringer til Pligtfølelsen faldt sammen med den humane Etiks, men da Retsordenen nødvendigvis maa stille ringere Krav i saa Henseende, kan man næppe naa længere end til, hvad man¹²⁷⁾ har kaldt den populære Etiks Krav, nemlig et vist sædvane-mæssigt Jevnmaal. At begrunde Frafald af Krav om »Heltgerninger« med, at dette end ikke kan forlanges af den ustraffede¹²⁸⁾, er formentlig ikke afgørende, thi det er, som ovenfor sagt¹²⁹⁾, ikke paa Forhaand indlysende, at ikke den straffede netop maa taale strengere Fordringer i saa Henseende.

Man har henvist til¹³⁰⁾, at man af praktiske Grunde i Reglen er nødt til at nøjes med Bevis for legal Forbedring (d. v. s. ikke paany straffet), fordi:

- a) man vanskeligt finder et uhildet Organ til Bedømmelsen af den moralske Forbedring;
- b) legal Forbedring giver et ensartet og klart Kriterium til Bedømmelsen af de enkelte Tilfælde¹³¹⁾;
- c) man undgaar Muligheden for, at en iøvrigt værdig nægtes Rehabilitation paa Grund af Fordom, politiske Hensyn ell. lign., og
- d) man forlanger i Reglen ikke Attester fra Personer, der kender den Dømte, men kun fra bestemte Myndigheder, der kun kan attestere, at intet ufordelagtigt om Ansøgeren er dem bekendt (det vil som oftest sige: ikke igen straffet).

¹²⁷⁾ Høffding: Etik 3. Udg., S. 103.

¹²⁸⁾ Saaledes Delaquis 1907, S. 141, og Schiller S. 60—61.

¹²⁹⁾ S. 301.

¹³⁰⁾ Jfr. Delaquis 1907, S. 108—109 og 142 ff.

¹³¹⁾ Delaquis 1907, S. 109, jfr. Mitteilungen der Intern. Krim. Verein. Bd. XIII, S. 585, cfr. Zeitschrift für gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. XXVII, S. 391, og österreichische Zeitschrift für Strafrecht, Bd. II, S. 296—97, hvor Delaquis indskrænker Fordringerne til legal Forbedring ikke som Kompromis men kun temporum ratione habita.

a d a. Delaquis' Mistillid til Domstolene, hvis Opfattelse af den givne Tids Moral i alle andre Tilfælde maa accepteres, synes ubegrundet og skal derfor ikke imødegaaes. Heri ligger en Forudsætning om, at Rehabilitationen bør meddeles af Domstolene, i alt Fald som Hovedregel.

a d b. Denne Paastand er vel rigtig, men formentlig ikke afgørende, da hvert Tilfælde netop bør behandles og afgøres efter dets Særegenhed.

a d c. Naar man i alle andre Tilfælde antager, at Domstolene yder Garanti mod Partiskhed, og der iøvrigt aabnes Adgang til Anke, er denne Fare formentlig reduceret til et Minimum.

a d d. Hvilke Attester, man forlanger, ligger det jo i Lovgiverens, eventuelt Justitsforvaltningens, Magt at bestemme.

Der skal allerede i denne Forbindelse anføres noget nærmere om Beviset for hæderlig Vandel. Først og fremmest bør naturligvis Straffeattest præsteres, men dernæst bør, foruden Attester fra kommunale Myndigheder og Politimester, Attester tilvejebringes fra »paalidelige Mænd (eller Kvinder), der har haft Lejlighed til nøje at iagttage den paagældendes Færd«¹³²⁾, og det bør være Politimesteren, der fremskaffer ogsaa de private Attester for — om fornødent — at kunne supplere disse med Afhøring af Udstederne (og eventuelt andre) til Rapport.

Det indses vel, at der derved let vil foranlediges en vel stor Publikation af, hvad der muligvis for længst er glemt. Omstændigheder, der maaske kunde tænkes at afholde mange iøvrigt værdige — maaske endog de mest værdige — fra at søge Rehabilitation, men Afhøringer vedrørende en Persons almindelige Vandel uden Oplysning om Afhøringens Formaal kan dog som oftest ske uden at skade den paagældende. Af Hensyn til de muligt pinlige Forberedelser for domfældte ved Tilvejebringelsen af Vandelsattester

¹³²⁾ Saaledes som hos os efter Loven af 1868 § 2.

har T. U. frafaldet dette Krav¹³³⁾ og overladt det til Rettens frie Bevisbedømmelse, hvad der i saa Henseende maa kræves, men føjer til, at Fordringerne i Reglen næppe vil blive væsentlig andre end efter den nugældende Ret.

Naar man frafalder og bør frafalde Krav om fast Opholdssted i hele Rehabilitations-Fristen, maa Attester tilvejebringes fra de forskellige Steder, hvor Domfældte har boet. At forlange, at det af selve Attesten skal fremgaa, at den udstedes til Brug ved Ansøgning om Rehabilitation¹³⁴⁾, kan, i Overensstemmelse med den nylig omtalte Hjemmeligholdelse af Formaalet med Afhøringen af Attestanter, ikke billiges.

a d 6.

Fremgangsmaaden.

Som ovenfor S. 279 anført, kendes 3 Former for Rehabilitation, nemlig: som en Benaadnings-(Bevillings-)Akt, en judiciel Akt eller en automatisk ex lege indtrædende Kendsgerning.

Efter vor nugældende Ret kendes den første og den sidste Form, medens T. U. og K. U. II indeholder Forslag til den anden Form.

R. F. foreslaar den første Form som eneste Adgang bibeholdt, under Henvisning til¹³⁵⁾, at denne Fremgangsmaade er bedst stemmende med Afgørelsernes Karakter og berettigede Hensyn til den paagældende, en Paastand, der ikke nærmere begrundes, medmindre Begrundelsen maa søges i den umiddelbart foregaaende Anførelse af K. U. II's Motiver til en Ændring i Retsplejeloven gaaende ud paa at forhandle saadanne Sager for lukkede Døre, da i modsat Fald en Henlæggelse under Domstolene vilde medføre den Ulempe og uforholdne Krænkelse af den paagældende, som det vilde være, hvis det adskillige Aar efter, at Lovovertrædelsen var begaaet, paany skulde publiceres i offentlige Retsmøder.

¹³³⁾ Motiverne S. 110 og Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 13. Aarsmøde (1917) S. 36.

¹³⁴⁾ Saaledes som i Belgien ved Lov af 25/4 1896 Art. 3.

¹³⁵⁾ Motiverne S. 94 jfr. ogsaa Oluf H. Krabbe i U. f. R. 1925 B. S. 17.

Hvis Betænkeligheden ligger i denne Begrundelse, synes den selv at give sin Løsning.

T. U. begrundet Indførelsen af Rehabilitation som en judicial Akt med Sikkerheden og Hurtigheden i Afgørelsen samt Udelukkelsen af enhver Mistanke om, at politiske og lignende Hensyn har influeret paa Afgørelsen.

Og man maa jo i denne Forbindelse ikke glemme, at det bl. a. drejer sig om Gengivelsen af mistet Valgret.

Naar man tillægger Rehabilitation Evt. til helt at tilintetgøre Dommen og dens Følger, saa synes det naturligt, at det dommende Organ foretager det dertil sigtende, og at dette gøres under samme eller delvis samme Kauteler, hvorunder Straffesagen i sin Tid er behandlet¹³⁶).

I de Lovgivninger, hvor denne Form er gældende, er da Fremgangsmaaden i Reglen den, at Domfældte indsender et Andragende til Anklagemyndigheden¹³⁷), der indhenter de fornødne Oplysninger, for derefter enten, som i de i T. U. § 92, 3. Stk.¹³⁸) omhandlede Tilfælde, selv at meddele Rehabilitation, eller indbringe Sagen for Retten. T. U. og K. U. II foreslaar Retten paa det Sted, hvor Domfældte bor eller sidst har haft Bopæl her i Riget¹³⁸). I fremmede Lovgivninger er Afgørelsen undertiden henlagt til den Ret, der i sin Tid har afsagt Straffedommen, men hyppigst til en Appelinstans¹³⁹). Iøvrigt behandles Sagen i Strafferetsplejens (Anklageprocessens) Former, hvorunder Dommeren kan begære de Retten forelagte Oplysninger supplerede og Vidner forte. Der synes dog af Hensyn til domfældte at maatte gøres nogle Indskrænkninger i saa Henseende, idet Dommeren kun bør kunne indkalde Personer, i hvis Afhøring

¹³⁶) Saaledes norsk Strfl. 1902 § 76; Belgisk Lov 1896; Tysk Forslag 1913 §§ 130—133 og 1919 § 81; Østrigsk Lov af 21/8 1918 om Udslettelse af Dommen; Schweizisk Vorentwurf 1908 Art. 62 og Strafgesetzentwurf af 23/7 1918 Art. 77 og 78, Ziff. 1.

¹³⁷) T. U. § 93. K. U. II § 101. Norsk Strfl. 1902 § 76.

¹³⁸) Jfr. ogsaa norsk Strfl. 1902 § 76.

¹³⁹) Jfr. den hos Delaquis 1907, S. 236, Anm. 2 og 3 anførte Oversigt.

domfældte indvilger, idet naturligvis hans Protest i givet Tilfælde maa blive til hans egen Skade. Det synes selvfølgelig, at Sagen behandles for lukkede Døre, med mindre domfældte udtrykkeligt ønsker offentlig Forhandling, ligesom Offentliggørelse af Kendelsen ogsaa kun bør ske under samme Forudsætning.

Afgørelsen sker i Form af en Kendelse, der bør kunne paakæres efter almindelige Regler.

Udskrift af Kendelsen bør tilstilles den Ret, der i sin Tid har afsagt Straffedommen, samt den Myndighed, der fører den rehabiliterede i sit Strafferegister.

Afslaaes Andragendet, kan det sædvanligvis først fornyes efter en vis Frist¹⁴⁰⁾.

Det skal dog indrømmes, at selvom denne Form for Rehabilitation byder de sikreste Garantier for, at kun den dertil værdige rehabiliteres, saa vil der i en Række Tilfælde, hvor Forbrydelsen har været af lidet graverende og Forbryderen af lidet farlig Art, være Trang til at naa et tilsvarende Resultat uden at sætte et saa stort Maskineri i Bevægelse.

Da den idømte Strafs Art og Størrelse normalt er Udtryk for en given Tids og et givet Steds Bedømmelse af den paagældende Handling begaaet under de givne subjektive Betingelser, saa kan man næppe finde nogen anden brugelig Maalestok for de Undtagelser, der kunde være Trang til at indrømme. Hvor man vil sætte Straffegrænsen, bliver jo let vilkaarligt og beror paa, hvorledes de enkelte Straffelove fordeler Straffene. I Tilfælde, hvor Straffen, selv under skærpene Omstændigheder, ikke kan stige udover den laveste Grad¹⁴¹⁾ af Frihedsstraf¹⁴²⁾ — bortset fra custodia

¹⁴⁰⁾ Efter Lov af 3/4 1868 § 3, T. U. § 93, K. U. II § 101, Norsk Strfl. 1902 § 76 og Belgisk Lov 1896 Art. 5 er Fristen 2 Aar.

¹⁴¹⁾ Cfr. Elmin: Æresoprejsning, S. 12, hvor Grænsen, Fængsel paa Vand og Brød, omsættes efter Strfl. § 25. Det kan dog næppe være Lovens Mening, Straffegrænsen maa være fastsat under Hensyn til Strafarten.

¹⁴²⁾ Naar Virkningen er Udsettelse af selve Dommen, er det ingen Betingelse, at Indskrænkninger i de borgerlige Rettigheder er forskyldt.

honesta — taler meget for at give Domfældte Adgang til Rehabilitation umiddelbart ex lege med samme Virkninger som den judicielle Rehabilitation, naar han ikke tidligere har været straffet eller har opnaaet Rehabilitation — en Indskrænkning i Rehabilitationens Virkninger, som bør forbeholdes — og der er forløbet en vis Frist, der bør være væsentlig længere end ved den judicielle Rehabilitation, uden at han paany er straffet.

Rehabilitationens Virkninger.

Allerede Ætymologien angiver, som ovenfor S. 280 berørt, Rehabilitationens Virkninger: Tilbagevenden til Handleevnen. Dette gælder dog ogsaa om den umyndiggjorte, for hvem Umyndigheds-Dekretet atter hæves, og i dette Tilfælde er der dog ikke Tale om Rehabilitation. En Del af de gældende Love og fremsatte Lovforslag angiver selv Virkningerne, der er bestemte ud fra 3 Synspunkter, enten som en Udslættelse (Tilintetgørelse) af selve Dommen og dens Følger¹⁴³⁾ eller som en Generhvervelse af de ved Dommen udtrykkeligt fratagte Rettigheder¹⁴⁴⁾ eller endelig mere almindeligt som ophævende de Følger, som i Lovgivningen er knyttede til den af Dommen flydende Indskrænkning i den dømtes Æreret¹⁴⁵⁾.

Bedst stemmende med hele Rehabilitations-Idéen synes en fuldstændig Udslættelse af Dommen og dens Følger at være, saaledes som det er sket ved den Affattelse, som den franske Lov af 1885 har givet Art. 634 i Code d'Instruction

¹⁴³⁾ Saaledes den franske Lov af 1885; Belgisk Lov 1896 Art. 7 og østrigsk Reg. Forslag 1912 § 76.

¹⁴⁴⁾ T. U. § 92; K. U. II § 100, jfr. Motiverne Sp. 210; R. F. § 102, 1. Stk., hvorved endog i 2. Stk. Særlovgivningens mulige yderligere Begrænsninger forbeholdes; cfr. dog § 313, 4. Stk. [Endvidere norsk Strfl. 1902 § 75.

¹⁴⁵⁾ Saaledes Lov af ³/₄ 1868 § 1; Strfl. Till. af ¹/₄ 1911 § 21; Lov af ¹⁴/₃ 1924 og nærmest ogsaa schweizisk Vorentwurf 1908 Art. 62.

criminelle: »La réhabilitation efface la condamnation et fait cesser pour l'avenir toutes les incapacités qui en résultaient«.

Dette vil dog ikke sige, at den domte ved Rehabilitationen stilles, somom ingen Straffedom var overgaaet ham i den Forstand, at han f. Eks. erhverver Ret til Genindsættelse i det Embede, som han ved Handlingen har forbrudt. Rehabilitationen gengiver kun Habiliteten til at generhverve Embedet, med andre Ord, man generhverver de almindelige borgerlige Rettigheder, som tilkommer enhver, der er i den fulde Besiddelse af sin Æreret, eller som det er udtrykt: sin fulde retlige Værd¹⁴⁶⁾, men ikke de specielle Rettigheder, der kræver særlig Tildeelse eller Adkomst, som f. Eks. Ordner, Titler, Rang¹⁴⁷⁾.

Ejheller generhverves den for Dommen erhvervede men ved denne forbrudte Pension, hvilket i en Hof- og Stadsretsdøm¹⁴⁸⁾ begrundedes med, at den i sin Tid ved Straffedommen skete Inddragning af den paagældendes Pension ikke kan anses som en Følge af nogen af bemeldte Dom flydende Indskrænkning i hans Æreret. Det ses dog ikke rettere, end at Konklusionen burde have været begrundet med, at Lov af 3/1 1868 § 1 kun for Fremtiden ophæver alle de Følger, som i Lovgivningen er knyttede til den af Dommen flydende Indskrænkning i hans Æreret, saaledes at han vel for Fremtiden atter kan erhverve Pensionsret, men ikke generhverve en forbrudt i Fortiden erhvervet Pension¹⁴⁹⁾.

Ejheller generhverves forbrudt Næringsadkomst¹⁵⁰⁾, og medens man tidligere har anset det for tvivlsomt, om Adgangen til paany at erhverve saadan Adkomst stod den rehabiliterede aaben, anses dette nu for utvivlsomt¹⁵¹⁾, efter

¹⁴⁶⁾ Delaquis 1907, S. 184.

¹⁴⁷⁾ Se om almindelige og specielle Ærerettigheder: Scheel: Personretten, 2. Udg., S. 390 ff.

¹⁴⁸⁾ I U. f. R. 1901, S. 1005.

¹⁴⁹⁾ Se et modsat Resultat: Conseil d'Etat 15/11 1895; D. P. 96, 3. 91 cit. efter Frézouls S. 57; og hos os tidligere Lov Nr. 23 af 27/2 1897 § 7.

¹⁵⁰⁾ Jfr. U. f. R. 1899, S. 554.

¹⁵¹⁾ Jfr. Deuntzer: Den Danske Næringsret, 2. Udg. 1890, S. 20 og

at den strengere Beværterlov (Nr. 99 af $\frac{29}{3}$ 1924 § 4 Nr. 2) har givet den, der har faaet Æresoprejsning, Adgang til Næringsadkomst paa Beværtning eller Gæstgiveri. —

Naar Rehabilitationen bevirker en fuldstændig Udslettelse af Dommen og dens Følger, saa gælder dette dog kun i Relation til den domte selv, idet Trediemands ved Dommen eller mellem denne og Rehabilitationen erhvervede Rettigheder er uberørte deraf. Dette maa gælde ikke alene med Hensyn til økonomiske Krav¹⁵²), men f. Eks. ogsaa for saavidt Dommen kunde tænkes at tjene Trediemand som Dokumentation for hans Uskyld (i Tilfælde af Sigtelse for Meddelagtighed i den paadømte Forbrydelse el. lign.).

En Undtagelse maa dog her anerkendes med Hensyn til den rehabiliteredes Ægtefælle. I Tilfælde, hvor denne forinden Rehabilitationen med Held kunde støtte Paastand om Separation eller Skilsmisse paa Straffedommen, maa Ægtefællen efter Rehabilitationen være afskaaret fra at gøre denne Ret gældende. De i Lov Nr. 276 af $\frac{30}{6}$ 1922 § 62 fastsatte Frister vil nu herhjemme løse Spørgsmaalet. —

For at Hensigten med Rehabilitation — naar dens Virkninger skal være effektivt at tilintetgøre Dommen og dens Følger — skal naas, maa den Straffeattest, som den rehabiliterede ved given Lejlighed skal præstere, ligesom den, den private Trediemand sættes i Besiddelse af, være uden Angivelse af Dommen¹⁵³). At ogsaa Myndighederne, og da navnlig Politimyndighederne og Retten, holdes uvidende om tidligere Straffe, er naturligvis betænkeligt, men heller ikke paakrævet af Hensyn til Rehabilitationens Formaal. T. U. aabner da ogsaa¹⁵⁴) i § 94 Adgang til efter visse nærmere

C. C. Heilesen: Den Danske Næringsret i Hovedtræk, 1916, S. 43. Se angaaende Næringslovens § 37: J. H. Olivarius: Fremstilling af de gældende Regler om fri Næring; Kbhvn. 1913, S. 22.

¹⁵²) Se herom ovenfor S. 295.

¹⁵³) Jfr. Delaquis 1907, S. 191 ff.

¹⁵⁴) Motiverne S. 112; jfr. ogsaa schweizisk Strafgesetzentwurf v. 23. 7 1918 Art. 77, 78, Ziff. 1; 96, 381 og 382 og for Tyskland: Gesetz über beschränckte Auskunft aus dem Strafregister und die Tilgung von

efter de forskellige Straffe fastsatte Frister regnet fra Straffens Udslaaelse, Eftergivelse eller fra Indsættelsens (i Arbejdshus eller Forvaringsanstalt) endelige Ophor, uden at den paagældende i Fristen har været dømt for nogen Forbrydelse eller er under Tiltale for en saadan, gennem Paa-talemyndigheden at begære den afsagte Dom slettet i Straffe-registret. Denne Begæring skal, for saavidt de borgerlige Rettigheder var frataget den paagældende, være ledsaget af Bevis for, at Genindsættelse i Medfør af §§ 92 og 93 har fundet Sted. Er en betinget Straf bortfalden, skal Ud-slettelse under de angivne Betingelser finde Sted, naar der er forløbet 5 Aar fra Prøvetidens Udlob.

Den samme Adgang gives i § 94, 2. Stk., med Hensyn til Domme, der ikke har indeholdt Frakendelse af de borgerlige Rettigheder, men i dette Tilfælde afgør Retten Spørgs-maalet om Slettelse. Naar Ud-slettelse har fundet Sted, bli-ver den paagældende Dom ikke at anføre ved senere Ud-færdigelser af Straffeattest eller anden Udskrift af Registret, hvilket altsaa vil sige, at end ikke Myndighederne faar Kund-skab derom.

At gaa denne Vej først at kræve Rehabilitation, for der-næst efter en yderligere Frist at slette Dommen i Straffe-registret, er — for saavidt man mener at maatte udskyde dette, der i Princippet bør være en af selve Rehabilitatio-nens Virkninger — i al Fald naturligere end den Vej, man er gaaet i Frankrig ved Lovene af $\frac{5}{8}$ 1899 og $\frac{11}{7}$ 1900, hvor-ved indførtes en Forældelse af Dommen i Strafferegistret¹⁵⁵), hvilken Forældelse er Forudsætning for en senere indtræ-dende Rehabilitation ex lege.

Hverken K. U. II eller R. F. har medtaget herhenhørende Bestemmelser under Henvi-sning til, at saadanne ikke rette-lig har Plads i en materiel Straffelov, men bør henvises til særlig Lov.

Strafvermerken v. $\frac{9}{4}$ 1920 (R. G. Bl., S. 507) jfr. Liszt: Lehrbuch 24. Aufl. § 78, a.

¹⁵⁵) Jfr. ovenfor S. 288 ved Anm. 67.

Spørgsmaalet om Rehabilitationsbestemmelsernes rette Plads i det Hele skal af Pladhensyn ikke nærmere drøftes her. —

Skal endelig den rehabiliterede fuldtud være hjulpet, og hans blanke Straffeattest ikke gøres illusorisk, saa maa han, naar han som Part eller Vidne i Retten eller andetsteds spørges om »Generalia«, være berettiget til at fortie sin tidligere Straf og endog paa direkte Forespørgsel herom kunne svare benægtende¹⁵⁶).

Vel kan det synes utiltalende at tillade den paagældende at afgive urigtig Forklaring for Retten, men dette kan dog gøres mindre odiøst ved, at Dommeren samtidig med Spørgsmaalet om tidligere Straf tilkendegiver den paagældende, at han ikke har Pligt til at meddele slettede Straffe. Det skal dog ikke nægtes, at der derved let kan tillægges det Vidne, der f. Eks. tidligere har været straffet for Mened eller falsk Forklaring for Retten, større Troværdighed, end det egentlig er kvalificeret til (jfr. herved Rpl. § 188 Nr. 3 og 2det Stk.).

At gøre Undtagelser i saadanne Tilfælde, lader sig næppe vel praktisere, naar Rehabilitation efter saadanne Forbrydelser tilstedes.

T. U. § 94, 3. Stk., fuldstændiggør da ogsaa sin Rehabilitations-Tanke ved at tillade den, der har faaet sin Dom slettet i Strafferegistret, at unnlade enhver Meddelelse om Dommen ved Afhøring for Retten eller anden offentlig Myn- dighed.

Da Tavsheds — resp. Benægtelsesret for den rehabilite- rede er uden synderlig Værdi, naar Slettelse i Strafferegistret ikke er sket, har da K. U. II og R. F. heller ikke medtaget Bestemmelser herom.

¹⁵⁶) Se nærmere herom: Delaquis: Rehabilitation, richterliches Fra- gerecht und Aussagepflicht betr. Vorstrafen nach dem neuen Schweiz. Strafgesetz-Entwurf in Schweiz. Zeitschrift f. Strafrecht; Bd. 30, S. 70 —71 og 1907 S. 201 ff. Se derimod Rpl. § 170, 3 Stk. cfr. 1. og 2. Stk.